

MORFOLOGIE

SLOVNÍ DRUHY (ÚVOD)

PODSTATNÁ JMÉNA

3. HODINA

29.3.2020

3. HODINA

9.3.2020

**SVOBODOVÁ, I. (2014) MORFOLOGIE
SOUČASNÉHO PORTUGÁLSKÉHO JAZYKA.
NESLOVESNÉ SLOVNÍ DRUHY.(STR. 51-59)**

PODSTATNÁ JMÉNA

SUBSTANTIVOS - NOMES

- OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA (i **sémantické** hledisko, které má vliv na kategorii rodu a také použití determinantů)
- KATEGORIE ŽIVOTNOSTI
- KATEGORIE RODU
- PŘECHYLOVÁNÍ
- KATEGORIE ČÍSLA (soubor PODSTATNÁ JMÉNA II)
- OTÁZKA PÁDU (soubor PODSTATNÁ JMÉNA III)

SUBSTANTIVA

- základní slovní druh, který pojmenovává substance (tj. potenciální nositele příznaků *vlastnostních* a procesuálních a participanty procesů chápané jako izolované a relativně samostatné entity)
- zahrnuje v sobě gramatické kategorie rodu a čísla a může plnit syntaktickou funkci subjektu nebo objektu.

Klasifikace podle sémantického hlediska

jména obecná

- „nomes comuns“
- zvaná také ***apelativa***,
- označují obecné denotace

jména vlastní

- „nomes próprios“
- zvaná také ***propria***
- přímo označují či pojmenovávají obecné podstatné jméno

Propria - apelativa

Mohou vykazovat různé **logické konotace** signalizující **vztah proprií k apelativům**, když mají společné rysy. Tak se děje v případě, že jde o:

- **metaforické přirovnání**

Não há muitos Saramagos .“Není mnoho spisovatelů, jak je Saramago.”;

- **metonymické přirovnání**

Há muitos Van Ghog na Galeria. „V galerii je mnoho obrazů Van Ghoga.”;

- **názvy skupinové,**

označují jevy téhož jména
(*Dia dos Santos „Dušičky“*).

Dělení dle kritéria abstraktnosti

jména konkrétní

- „nomes concretos“
- **smyslově vnímatelná**
- důležité u určení gramatického rodu jmen na - **ão** bude mít vliv na rod (mužský), např. o *coração* (srdce)

jména abstraktní

- „nomes abstratos“
- **smyslově nevnímatelná**, tedy **mentální**.
- důležité u určení gramatického rodu jmen na - **ão** bude mít vliv na rod (ženský), např. *a operação* (operace)
- označují buď **děje** a v tom případě jsou odvozena od sloves (*pensar* „myslet“ ► *o pensamento* „myšlení“)
- nebo **vlastnosti**, kdy jsou odvozena od sloves nebo jmen přídavných
- (*saber* „vědět, znát, umět“ ► *a sabedoria* - moudrost,
- *fresco* „svěží, čerstvý“ ► „*frescura*“ - svěžest).

Vliv sémantického kritéria dělení podst. jm. na gramatiku

- Dělení podstatných jmen na **apelativa/propria a abstraktní/konkrétní** jsou spíše lexikologické povahy a s gramatickými vlastnostmi substantiv souvisí jen nepřímě“.
- V portugalštině mohou ovlivnit například použití **členu** či **určování gramatického rodu**.

Gramatická kategorie životnosti

- Gramatická **kategorie syntakticky nezávislá**; u substantiv primárně chápaná v užším smyslu než biologická živost; zahrnuje jména osob a zvířat, nikoli jména rostlin.
- K dělení na životná a neživotná substantiva došlo v dobách, kdy vznikaly **primitivní náboženské představy** (animismus, fetišismus). Ty byly podle něj také důvodem toho, „že i některé názvy věcí byly zařazeny do třídy životných.“
- **S postavením ženy** v patriarchální rodině pak zřejmě souvisí i to, že v některých východoafrických jazycích jsou názvy velkých věcí rodu mužského, názvy malých věcí rodu ženského.“
- V průběhu dalšího vývoje jazyků se stupňovala **formalizace rodu** substantiv (neživotná maskulina a feminina – stůl, židle, apod.), jejímž dovršením bylo **uplatnění kategorie rodu u adjektiv** – jako nástroje gramatické shody.
- Jen v jazycích, kde takováto shoda existuje, je možno mluvit o rodu jako o gramatické kategorii.

Životnost a rod

- .Jazyky indoevropské patrně odlišovaly rod životný a neživotný již v nejstarších dobách:
- většina **staroindoevropských jazyků** (sanskrt, řečtina, latina)
  - má systém **trigenerický**: maskulinum, femininum a neutrum,
- **v novoindoevropských jazycích** existuje
  - na jedné straně **bigenerický** (dvourodý) systém (portugalština, francouzština, španělština),
  - na druhé straně může dojít k **jeho doplnění o čtvrtý gramém** (v češtině je to rod ženský, mužský, střední a mužský rod neživotný..

Životnost a rod v jiných jazycích

- Některé **indoevropské jazyky**, jako například **němčina**, uchovaly původní **trojčlenný**
- Jazyky **kavkazské a americké mají velmi rozšířené rozšiřování rodu.**
- V jazycích **drávidských** například se rozlišuje
rod vyšší - rozumný (lidé, bozi)
rod nižší - nerozumný (zvířata, věci)
- v jazycích **semitohamitských** je třídění podle pohlaví (maskulinum – femininum) důsledné
- v jazycích **bantuských** je největší počet rodových *gramémů* - ty mají 8-10 jmenných tříd (osoby, rostliny, velké věci, malé věci, apod.).
- **jazyky uralské, altajské, zatímco skandinávské jazyky** mají *utrum* a *neutrum* (tj. rod společný a střední)

Gramatická kategorie rodu v portugalštině

- Ženský (gênero *feminino*)
- Mužský (gênero *masculino*)

Formální dělení podstatných jmen

- **Kmen** ta část slova, která se v různých tvarech téhož slova (u flektivních slovních druhů) nemění. Mnohdy bývá totožná s kořenem (morfémem nesoucím základní významovou (lexikální) část slova
- Kmen sestává z **kořene**, případně též **jedné nebo více předpon (prefixů) či přípon (sufixů)**.
- Při ohýbání slov (skloňování a časování) však v některých jazycích může dojít i ke změně tvaru kmene. V češtině se tak chovají např. slova podle vzoru *kuře*, v němž má kmenotvorná přípona tři podoby (**celý kmen**, k němuž se teprve **připojuje koncovka**, zvýrazněn tučně): **nulovou** (**kůzl-Ø-e**), **-et-** (**kůzl-et-e**) a **-at-** (**kůzl-at-a**).

Mgr. Bc. Jan Budá

**Umbundu a vliv jeho gramatiky na odchylky
v morfosyntaxi angolské portugalštiny**

**Umbundu and the influence of its
grammar on morphosyntactic
deviations in Angolan Portuguese**

Bantuské jazyky jsou aktuálně nejpočetnější i nejvíce populačně zastoupenou skupinou v rámci nigerokonžské jazykové rodiny. Jejich areál se rozkládá v Africe přibližně od rovníku na jih, kde na území Jihoafrické republiky a Namibie naráží na areál jazyků khoisanské skupiny. Ostatní skupiny nigerokonžské jazykové rodiny pak mají své areály dále na severozápad, při pobřeží Guinejského zálivu a Atlantického oceánu, přičemž jsou ze severu ohraničeny přibližně územím Sahary. V rámci bantuských jazyků se pak dodnes běžně používá zmíněné Guthrieho dělení do 16 zón označených písmeny, v nichž jsou pak konkrétní jazyky ještě identifikovány dvojicí číslic. Navzdory časté představě o genealogickém uspořádání těchto zón je toto dělení hlavně geografické a slouží k rozlišování bantuských jazyků, kterých je velké množství a jejichž názvy se často podobají nebo dokonce kryjí; užší příbuznost mezi jazyky konkrétní zóny je spíše vedlejším projevem, ale obvykle je v určité míře přítomna. Zóny J a S jsou pak dnes dokonce považovány za „genealogicky čisté“.

třída podle JPN94	gender podle TS90 (sg. / pl. třída)	inherentní význam prefixu	nominální prefixy (JPN94)		příklady
			sg.	pl.	
1 ^a completa	I (1/2)	živé bytosti, názvy	omu-	oma-	<i>omunu - omanu</i> „člověk - lidé“
1 ^a reduzida	I (1/2)	zaměstnání, názvy stromů	u-	a-	<i>ulume - alume</i> „muž - muži“
2 ^a completa	neuvádí	předměty, druhy zeleniny	omu-	omi-	<i>omukanda - omikanda</i> „dopis - dopisy“
2 ^a semirreduzida	II (3/4)		u-	ovi-	<i>uti - oviti</i> „strom - stromy“
3 ^a reduzida	III (5/6)	části těla, abstraktní významy	e-	a-	<i>ekapa - akapa</i> „brambora - brambory“
3 ^a semirreduzida	III (5/6)		i- ⁸⁸	ova-	<i>iso - ovaso</i> „oko - oči“
4 ^a	IV (7/4)	nástroje a náčiní, zvířata; augmentativa	oci-	ovi-	<i>ocihemba - ovihemba</i> „lék - léky“
5 ^a	V (9/10)	široké spektrum významů	o-	olo-	<i>ongombe - olongombe</i> „býk - býci“
6 ^a	VI (11/10) VII (11/6) ⁸⁹	objekty výrazné v jednom rozměru („ <i>objetos de extensão</i> “)	olu-	olo- alu- ⁹⁰	<i>olusi - olosi</i> „ryba - ryby“ <i>olusinga - alusinga</i> „žila - žíly“
7 ^a	VIII (12/13)	různé významy; zdrobněliny	ka- ⁹¹	tu-	<i>okandimba - otundimba</i> „zajíček - zajíčci“ (demin.)
8 ^a	IX (3/6) ⁹²	abstraktní pojmy, látky (nepočítatelné) aj.	ow-	aw-	<i>owato - awato</i> „člun - čluny“ <i>owiki</i> „med“
9 ^a	X (15/6)	slovesa (infinitivy), části těla aj.; názvy řek ⁹³	oku-	ova-	<i>okutwĩ - ovatwĩ</i> „ucho - uši“ <i>okulanda</i> „koupit / kupování“

Tabulka 7: Prefixy substantivních tříd v umbundu, jejich systematizace a

významy

Snímek 15

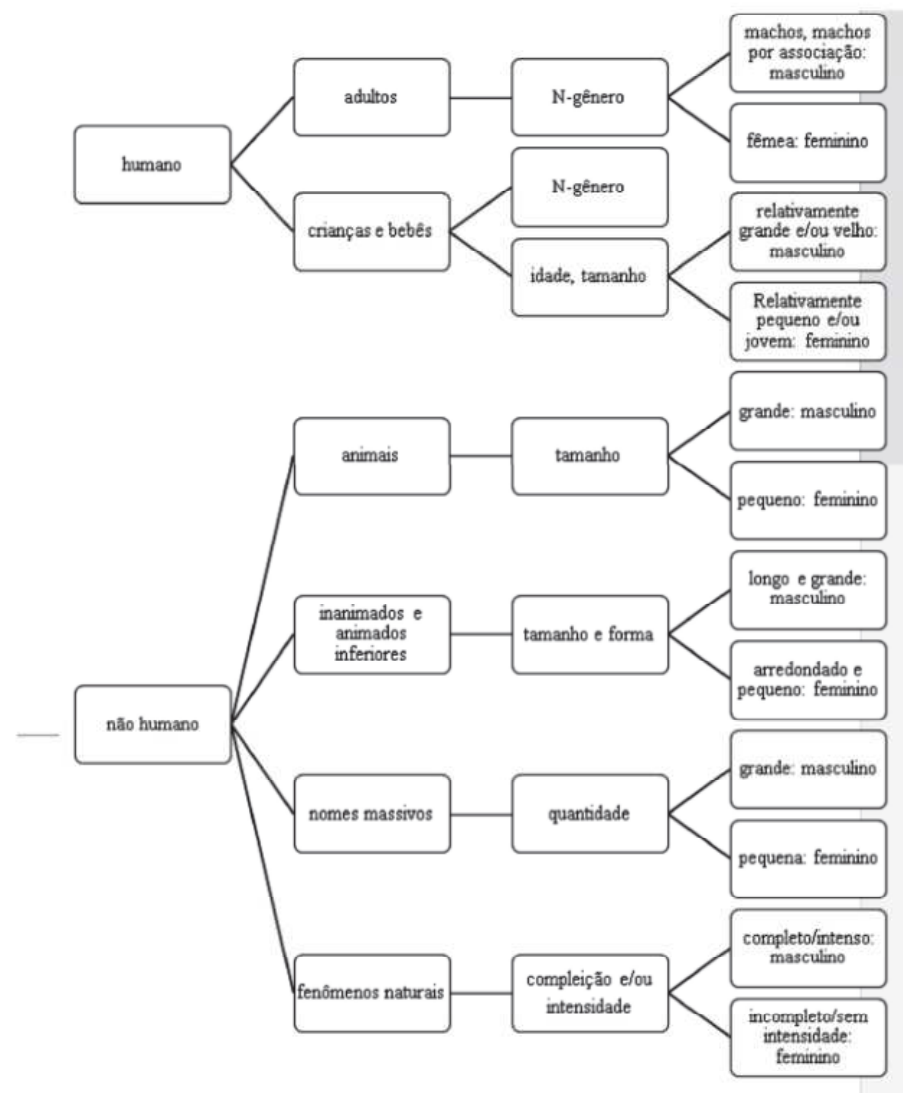
IS1

Dizerační práce Jan Buďa

Iva Svobodová, 3/25/2021

Figura 12 – Atribuição de gênero em manambu

Fonte: Adaptado de Aikhenvald (2016, p. 36)

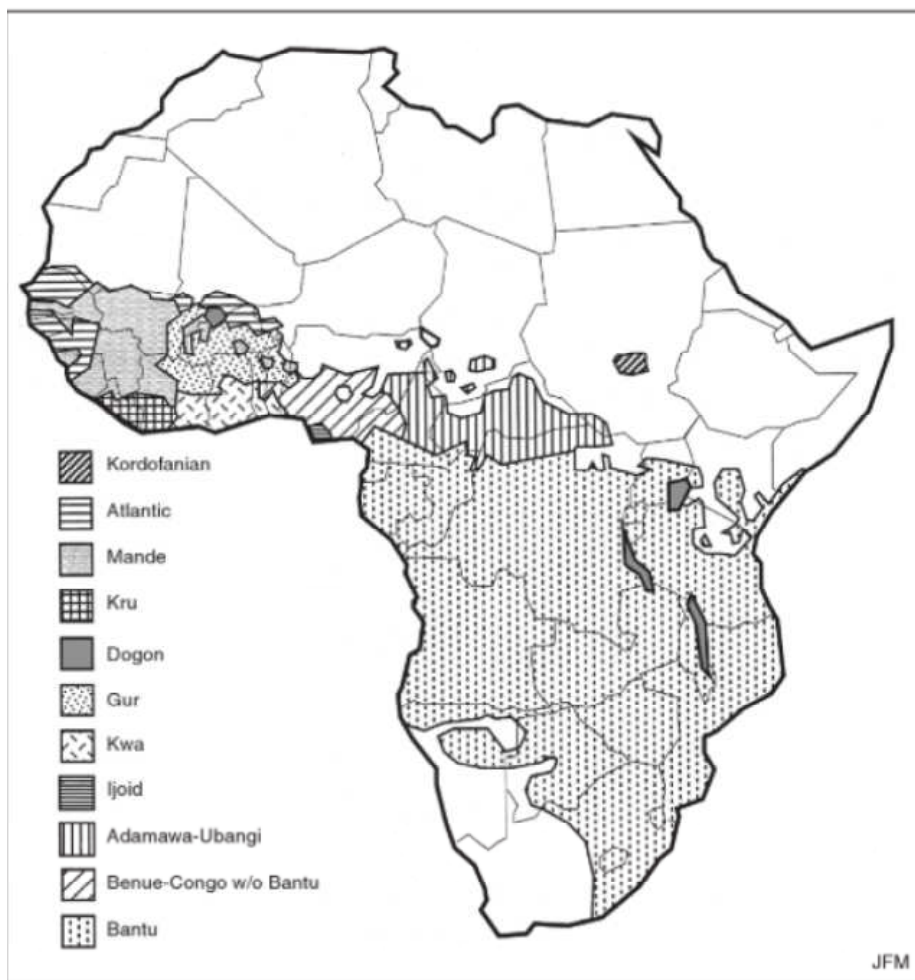
Snímek 16

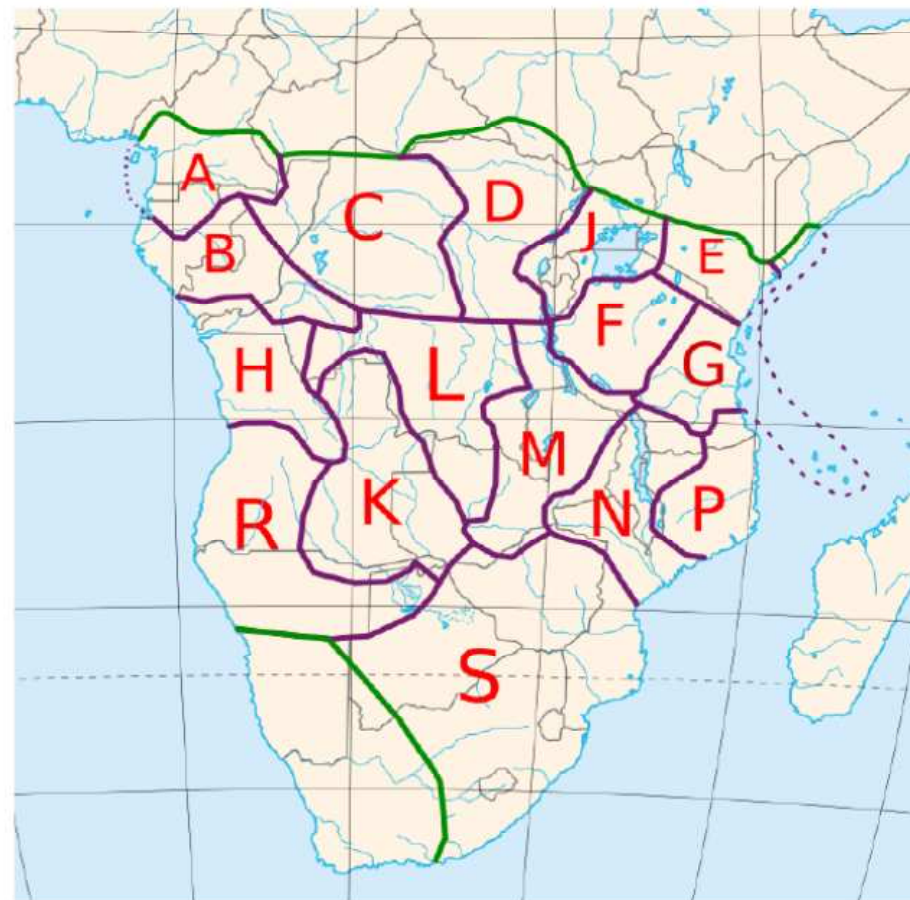
IS2

Carvalho, D. (2020). Domesticação do Género. p.99

Iva Svobodová, 3/25/2021

Obrázek 1: Areál nigerokonžských jazyků s dělením na jednotlivé skupiny (Nurse a Philippson, 2003, s. 2)

Obrázek 2: Guthrieho zónové uspořádání bantuských jazyků (<http://en.wikipedia.org>, autor I. Edricson)

Snímek 17

IS3

Buda, J. Dizertační práce.

Iva Svobodová, 3/25/2021

Rozdělení rodu (kritérium ontologické a jazykové)

Gramatická kategorie

- rodu je dána **gramémem** (např: *o cesto x a cadeira* „koš“ x „židle“)
- Mezi gramatickým a přirozeným rodem není však vždy jednoznačná korespondence.

Ontologická opozice

- je motivována rozlišováním **přirozeného rodu** (pohlaví) u živých bytostí
- (např: *o filho x a filha* „syn“ x „dcera“)
- Zde narážíme na problém *quir*

Ontologický rod a problematika *queer*

- Queer (zřídka též počestěle ve fonetickém znění *kvír*) je zastřešující označení pro **všechny, jejichž identita není heterosexuální nebo cisgenderová.**

A DOMESTICAÇÃO DA
GRAMÁTICA DE GÊNERO

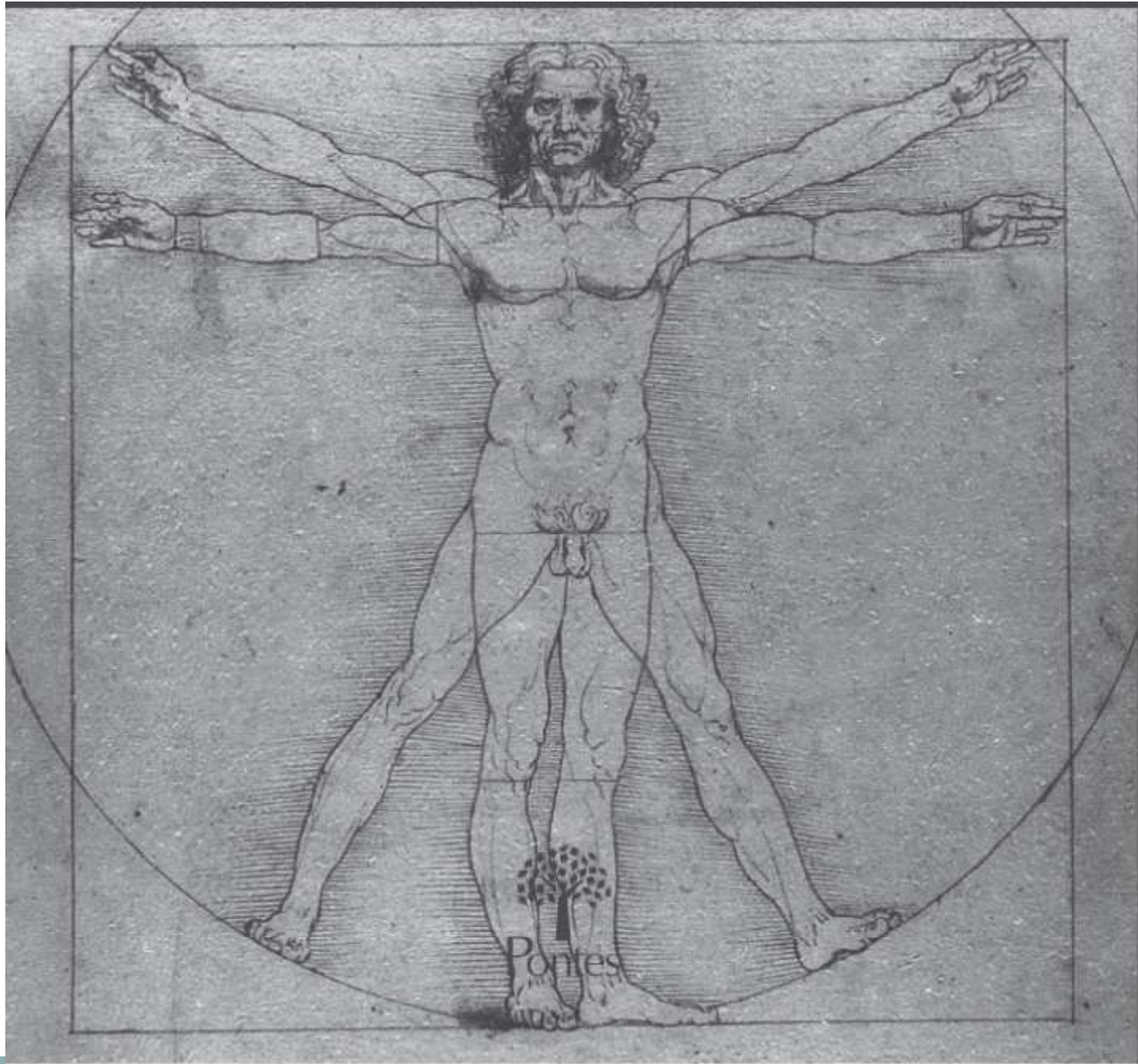

Figura 7 – Pés de lótus

Fonte: Segredos do mundo/R7¹⁵

Botelho, Mário - Survio

- https://www.survio.com/survey/d/E1Q3G5J1RoF9D6P9I?fbclid=IwAR3m5dov5Imf_pRG3bI_9WIqqUwV3buyS5otHq1AKCqQA6lp7gEYzNDSxBY

10. Você sabe distinguir "sexo" de "gênero"?*

Selecione uma ou mais respostas

- Sim.
- Não.
- Não entendi...

11. Você sabe o que é "gênero gramatical"?*

Selecione uma ou mais respostas

- Sim.
- Não.
- Não entendi...

12. Na sua opinião, dizer que um dado nome substantivo é feminino ou masculino é uma questão de "gênero (gramatical)" ou de "sexo"?*

Tenha como referência as expressões: "o menino", "o cachorro", "o livro" ou "a aluna", "a gatinha", "a casa").

- De sexo.
- Não sei dizer.
- De gênero.

13. Você sabe **o porquê** de os nomes substantivos (do tipo: homem/mulher, menino/menina, gato/gata, livro/mesa, gosto/amizade, etc.) serem classificados pelos estudos gramaticais como masculinos ou femininos?*

Selecione uma ou mais respostas

- Sim.
- Não.
- Nunca me preocupei com isso.

14. Em relação à lista de nomes da pergunta anterior, são masculinos porque a eles se antepõe o artigo definido masculino "o" e femininos, o artigo definido feminino "a". Você acha que **a língua deveria ter um outro artigo** para definir o gênero gramatical das palavras que não se referem às noções de "macho" ou "fêmea"?*

Considere os nomes: "livro", "mesa", "gosto" e "felicidade" (daquela lista) e outras desta natureza.

- Sim.
- Não.
- Nunca pensei nisso.

15. E em relação aos nomes (masculinos e femininos) que se referem à noção de "macho" ou de "fêmea". Você acha que a língua deveria ter um terceiro artigo **para definir, de forma neutra, o "sexo" em questão?***

Considere os nomes: "homem", "mulher", "menino", "menina", "gato/a/?" (daquela lista) e outras como "professor/a/?", "estudante/?", "artista/?".

- Sim.
- Não.
- Nunca me preocupei com isso.

16. Em relação às expressões "**alunx**", "**alun@**", "**alunes**" e outras, que militantes da comunidade LGBTQI+, feministas e simpatizantes, entre outras estão usando, você considera conveniente tais usos?*

Considere o fato de não se usar a forma do masculino nas referências a um grupo de pessoas de gêneros diferentes, porque tal emprego como gênero gramatical "neutro" denotaria machismo, sexismo ou quaisquer tipos de impropriedade de natureza sexual.

- Sim.
- Não.
- Sou indiferente a isso.

17. Você acha que o uso de um daqueles símbolos (ou notações léxicas), expressando uma neutralidade de natureza sexual, deveria ser incorporado à língua portuguesa como uma **marca de gênero gramatical neutro**?*

Selecione uma ou mais respostas

- Sim.
- Não.

18. Se a gramática da língua portuguesa incorporasse um gênero gramatical neutro para **dar conta da "polêmica" em relação à neutralidade sexual** (que é, de fato, uma questão de "**generalização**"), deveríamos ter também uma forma artigo definido (do tipo "o/a" para determinar tal neutralidade. Na sua opinião, isso é **necessário e conveniente no uso da língua, na comunicação e expressão do pensamento**?*

Considere os benefícios e os prejuízos em relação ao processo de ensino–aprendizagem de nossos educandos.

- Sim.
- Não
- Não é necessária uma nova forma de artigo. São convenientes as expressões do tipo "o alunx" ou "os menin@s" ou "os professores".

19. Você sabia que herdamos do latim (língua origem do nosso sistema léxico-semântico) a noção de gênero gramatical?*

Considere o fato de, em latim, a noção de gênero neutro, que era muito vaga e inconsistente, ter-se perdido ainda na época do uso largo da língua durante a romanização do vasto Império Romano. Nele, incorporavam-se muitas palavras referentes a seres inanimados e animados com noção de macho e fêmea.

Diferente do que acontecia em grego, cujo neutro exprimia-se de forma clara e consistente, o neutro latino era confuso e, certamente por isso, não chegou ao português.

•Sim.

•Não.

•Nem conheço a origem da língua portuguesa e nem sei o que é gênero neutro.

20. Depois de conhecer um pouco sobre a questão do gênero (gramatical) no desenvolvimento deste questionário, **você concorda com o uso de expressões com uma marca de gênero "neutro" e pretende fazer uso delas?***

Selecione uma ou mais respostas

•Sim.

•Não.

Gramatická kategorie rodu v portugalštině

jednorodová

dvourodová

„substantivos/nomes unigenéricos“

„substantivos/nomes bigenéricos“

Mají jen jeden rod

Mají dva rody

mužský

ženský

ONTOLOGICKÝ rod mužský vs. ženský

- V portugalštině **rod mužský** („o género masculino“) – zahrnuje podstatná jména, která nesou člen mužského rodu, která se pojí s modifikátory i determinanty mužského rodu
  - *o/este/nosso/um aluno (aplicado)* „žák“,
  - *o/este/um pão (fresco)* „chléb“,
  - *o/este/nosso/um poema (bonito)* „báseň“.
- Substantiva **rodu ženského** („o género femenino“) pak mají člen rodu ženského:
  - *a/esta/nossa/uma casa (pequena)* „dům“
  - *a/esta/nossa/uma mão* „ruka“ (*direita*)
- Rod podstatných jmen však ne vždy koresponduje s přirozeným rodem pohlaví, není pravidelný, ani co se týče významu ani co se týče jeho koncovky.

ONTOLOGICKÝ rod mužský

- vlastní jména mužů
- názvy funkcí a povolání, které jsou jimi vykonávány:
  - *João „Jan“, mestre „mistr“, padre „otec“, rei „král“*
- názvy zvířat mužského pohlaví
  - *cavalo „kůň“, galo „kohout“, gato „kocour“*
- názvy jezer, hor, oceánů, moří, řek, větrů, které vznikly zánikem přístavků
  - *lago „jezero“, monte „hora“, oceano „oceán“, rio „řeka“, vento „vítr“.*
Výsledným tvarem je pak *o Amazonas „řeka Amazonka“, o Atlântico „Atlantický oceán“, os Alpes „Alpy“, o tufão „tajfun“, o furacão „hurikán“;*
- názvy měsíců a světových stran
  - *março, setembro.... norte, sul...*

ONTOLOGICKÝ rod ženský

- vlastní jména žen
- funkce a názvy povolání jimi vykonávané
  - *Maria, a professora „profesorka, učitelka“, doutora „doktorka“, rainha „královna“*
- názvy zvířat ženského pohlaví
  - *a égua „klisna“, a galinha „slepice“, a gata „kočka“;*
- toponymické názvy měst a ostrovů, které jsou odvozeny od podstatného jména *a cidade „město“* nebo od podstatného jména *a ilha „ostrov“*
  - *a Sicília, as Antilhas*
- existují i města, která jsou odvozena od podstatných jmen mužského rodu, jako jsou *o rio „řeka“, o porto „přístav“,* apod. Proto toponymické názvy jako jsou
  - *o Rio de Janeiro* nebo *o Porto*

Vespolná podstatná jména

- Z výše uvedeného vyplývá, že substantiva pojmenovávající živé bytosti zároveň signalizují příslušnost k rodu. Existuje však i řada portugalských substantiv pojmenovávajících živé bytosti, která tuto příslušnost nesignalizují:
  - *o crocodilo* „krokodýl“, *a formiga* „mravenec“, *a rã* „žába“, *a lebre* „zajíc“, apod.
- V tomto případě se hovoří o tzv. **vespolných substantivech**, portugalsky („substantivos epícenos“).

Vespolná podstatná jména (ONTOLOGICKÝ rod)

- Gramatický rod u nich s rodem přirozeným nesouvisí, protože tu **neexistují pojmenování pro pohlavně rozlišné dvojice**. Podstatná jména vyjadřující názvy zvířat, která mají **stejný tvar a rod pro obě pohlaví**, jsou v portugalské například:
  - *a águia „orel, orlice“, a mosca „moucha“, o polvo „chobotnice“, a pulga „blecha“, a sardinha „sardinka“*
  - *o tigre „tygr“ – je zmiňováno i toto jméno, nicméně slovníky obsahují tvar a tigresa*

Vespolná podstatná jména - ONTOLOGICKÝ rod

- U některých vespolných substantiv je však možné analyticky specifikovat pohlaví lexikálně syntaktickým postupem použitím upřesňujícího substantiva ***macho***: „*samec*“ nebo ***fêmea*** „*samice*“:
- *o crocodilo macho, o crocodilo fêmea*, přičemž se však nemění rod hlavního substantiva.

GRAMATICKÝ rod mužský – morfologické zakončení

- nepřízvučné **-o**
  - *o aluno* „žák“, *o livro* „kniha“, *o lobo* „vlk“, *o banco* „lavice“
- **-ema, -oma, -ama, -asma, -eta** která pochází z řečtiny, jsou však rodu mužského:
  - *o cinema* „kino“, *o emblema* „emblém“, *o sistema* „systém“, *o telefonema* „telefonát“, *o diploma* „diplom“, *o idioma* „jazyk“, *o telefonema* „telefonát“, *o fonema* „foném“. *o clima* „klima“, *o cometa* „kometa“, *o dia* „den“, *o fantasma* „duch“, *o mapa* „mapa“, *o planeta* „planeta“,
- **-ão** (konkrétní)
  - *o balcão* „pult, balkon“, *o feijão* „fazole“, *o algodão* „bavlna“

GRAMATICKÝ rod ženský – morfologické zakončení

- nepřízvučné **-a**
  - *a aluna „žákyně“, a caneta „propiska“, a mesa „stůl“*
- **-ão**, jsou-li abstraktní
  - *a operação „operace“, a produção „výroba“, a opinião „názor“, a educação „výchova“*
- zkrácená slova, která mají v původním tvaru zakončení na **a**:
  - *a foto (původně a fotografia), a moto (původně a motocicleta).*

Podstatná jména zakončena na *-e* či *na* *souhlásku*

- mohou být jak rodu mužského, tak rodu ženského, o *sal* „sůl“, o *nariz* „nos“, o *mar* „moře“, a *dor* „bolest“, o *calor* „horko“, a *cor* „barva“,

PŘECHYLOVÁNÍ

- gramatický rod s rodem sémantickým /ontologickým/ ne vždy souvisí, ale přesto se uplatňuje jako “signalizátor ontologického rodu tam, kde je **možnost opozice maskulinum x femininum** vázaná na **zvláštní lexémy** pro pojmenování bytostí mužských (samčích) a bytostí ženských (samičích).“
- Vytváření jazykových pojmenování pro ženské protějšky k živým bytostem mužským se nazývá tzv. **přechylování** neboli **moce** (portugalsky „*moção*“).

DRUHY PŘECHYLOVÁNÍ

- **heteronymie:** „každý člen lexikálně sémantické dvojice je pojmenován **samostatným bázovým morfémem**“
  - BOI – VACA
- **derivace:** „bázový morfém je oběma členům dvojice společný, významový rozdíl mezi příbuznými lexémy se vyjadřuje **derivačním morfémem**.“
  - POETA – POETISA
- **konverzi:** „bázový morfém je oběma členům dvojice společný, významový rozdíl mezi příbuznými lexémy však **není** nijak signalizován **ve kmeni slovy**, projevuje se pouze příslušností každého z členů dvojice k jiné rodové třídě“
  - GATO – GATA

Heteronymie

m.	f.	m.	f.
boi – býk	▶ vaca – kráva	genro – zeť	▶ nora - snacha
cão – pes	▶ cadela - fena	homem – muž	▶ mulher –žena
cavalo – kůň	▶ égua – klisna	marido – manžel	▶ esposa - manželka
carneiro – beran	▶ ovelha- ovce	pai – otec	▶ mãe - matka
zangão – trubec	▶ abelha – včela	padrasto –otčím	▶ madrasta –adoptivní matka
bode- kozel	▶ cabra – koza	macho – samec	▶ fêmea –samice

Cavala -makrela

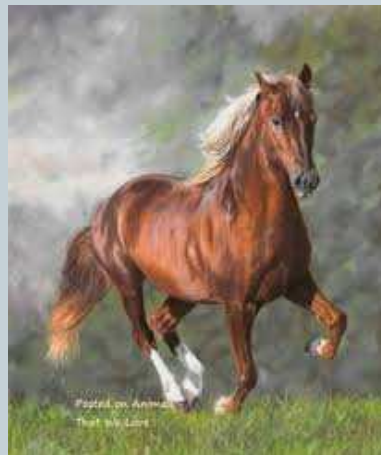
Historická zajímavost - cavalo

Latina: caballus (cavalo de lavoura)

Equus (cavalo de montar – , equa - egua)

Cavalo (masculino)

Égua (feminino)

Derivace

m.	f.	m.	f.
cônsul – konzul	▶ consulesa - konzulka	profeta – věštec	▶ profetisa – věstkyně
czar – car	▶ czar ina -carevna	rapaz – kluk	▶ rapar iga – dívka
herói – hrdina	▶ hero ína - hrdinka	rei – král	▶ rain ha – královna
poeta – básník	▶ poet isa - básnířka	réu – obžalovaný	▶ ré – obžalovaná
Abade- opat	▶ abadesa – abatyše	frade – řeholník	▶ fre ira – jeptiška
Conde - kníže	▶ condesa – kněžna,	sultão –sultán	▶ sult ana – sultánka
duque - vévoda	▶ duquesa – vévodkyně	ator –herec	▶ atr iz – herečka
sacerdote-duchovní	▶ sacerdotisa - kněz, mnich	imperador –císař	▶ imperat riz - císařovna
Príncipe-princ	▶ princesa – princezna	embaixador –velvyslanec	▶ embaixat riz –
- baron	▶ baronesa– baronka	embaixad ora (- manželka velvyslance – velvyslankyně).	

Konverze

- bázový morfém je oběma členům dvojice společný, významový rozdíl mezi příbuznými lexémy však není nijak signalizován ve kmeni slovy, projevuje **se pouze příslušností každého z členů dvojice k jiné rodové třídě**

Možnosti konverze

- Podstatná jména zakončena na **-o** mění svou koncovku na **-a** (popř. různé kvality jedné samohlásky **ô –ó** :
  - *aluno – aluna (žák -žákyně), gato – gata (kocour - kočka), lobo – loba (vlk – vlčice), pombo – pomba (holub - holubice), avô –avó (dědeček- babička)*
- Podstatná jména zakončena na **-souhlásku** přijímají koncovku **-a**
  - *cantor – cantora (zpěvák – zpěvačka), embaixador – embaixadora (velvyslanec – velvyslankyně – funkce)*
- Podstatná jména, která jsou ukončena na **-ês** mění svou koncovku na **-esa**:
  - *camponês- camponesa (venkovan - venkovanka), freguês – freguesa (zákazník – zákaznice), português – portuguesa (Portugalec - Portugalka), francês - francesa (Francouz – Francouzka).*

Další pravidla

- Podstatná jména, která jsou zakončena na **-ão** mohou tvořit ženský rod třemi způsoby:
- 1. **-ão → -oa:**
  - *ermitão → ermitoa* (poustevník – poustevnice);
  - *patrão → patroa* (patron – patronka, zaměstnavatel - zaměstnavatelka);
- b) **-ão → -ã:**
  - *cidadão → cidadã* (občan – občanka);
  - *irmão → irmã* (bratr – sestra);
  - *castelão – castelã* (kastelán – kastelánka),
  - *cirurgião – cirurgiã* (chirurg – chirurgka);
- c) **-ão → -ona:**
  - *comilão – comilona* (jedlík mužský i ženský rod);
  - *solteirão – solteirona* (starý mládenec - stará panna).

Podstatná jména na -e

- Podstatná jména bigenerická, která končí na **-e** jsou většinou **uniformní**, tzn., že **mají stejný tvar pro mužský a ženský rod**, který je vyjádřen členem či jiným operátorem, denominátorem či operátorem nebo okolními atributy:
  - *o/a agente, o/a artista, o/a colega, o/a cliente, o/a dentista, o/a estudante, o/imigrante, o/a turista, o/a intérprete, o/a jornalista, o/a jovem, o/a pianista.*
- Pouze následující podstatná jména, která končí na **-e**, mají tvar ženského rodu odlišný:
  - *governante – governanta (guvernér – guvernérka), infante – infanta (infant – infantka), monge – monja (mnich – mniška).*

Sémantické využití opozice maskulinum femininum

- . U pojmenování neživých předmětů se jí využívá i tak, že dochází k sémantické diferenciaci jak u výrazově stejných, tak u přechýlených podstatných jmen.“
- <https://is.muni.cz/auth/th/zv9js/>

Crerios que levam em consideração a relação semântica entre os membros da oposição, são as seguintes:

a) a distinção do tamanho : o feminino maio / masculino menor (a *horta* / o *horto*);

o feminino menor / o masculino maior (a *caneca* / o *caneco*);

b) a relação meronímica : a *maruja* / o *marujo*;

a relação entre o fruto e árvore ou arbusto (a *pistácia* / o *pistácio*);

coletividade – singularidade (a *fruta* / o *fruto*) ;

c) a relação entre o lugar e a pessoa associada a este lugar : a *papeleira* / o *papeleiro*;

d) a relação entre o ato / atividade e a pessoa : a *defensiva* / o *defensivo*;

e) a relação entre o fenômeno e a pessoa: a *abstémia* / o *abstêmio*;

f) a relação entre a abstração e concretização : a *tática* / o *tático*;

- g) a relação entre a ciência e cientista *a física / o físico;*
- h) a relação entre o objeto e a pessoa: *a sopeira / o sopeiro;*
- i) a relação entre o ato e instrumento / objeto: *a arada / o arado;*
- j) a relação sinonímica: parcial (*a baga / o bago*)

proposicional (*a apanha / o apanho*)

Opozice - příklady

- U výrazově stejných podstatných jmen se tak můžeme setkat s následujícími opozicemi:
- *o cabeça „velitel“ x a cabeça „hlava“*,
- *o capital „kapitál“ x a capital „hlavní město“*,
- *o cometa „kometa“ x a cometa „drak“*,
- *o cura „farář“ x a cura „léčba“*,
- *o guarda „strážník, hlídač“ x a guarda „stráž, hlídka“*,
- *o lente „univerzitní profesor“ x a lente „čočka (oční)“*,
- *o voga „kormidelník (veslice)“ x a voga „móda, veslování“*

PŘÍPADY HOMONYMIE

B

a/o baba

a/o babá

a/o baptista

a/o broma

C

a/o cabaça

a/o coração

a/o coma

a/o cor

a/o corte

E

a/o estepe

F

a/o fona

G

a/o grama

J

a/o jamanta

a/o jamba

a/o jota

L

a/o lama

a/o linga

a/o lente

M

a/o matula

a/o moca

P

a/o panda

a/o papa

a/o pilha

a/o popa

R

a/o rádio

a/o rapa

a/o rosa

S

a/o salsa

Baba

a baba - « (Do lat. vulgar **baba*, da linguagem infantil). 1. Saliva que escorre da boca. 2. Espécie de espuma ou mucosidade que escorre da boca de certos animais. 3. Secreção viscosa produzida por alguns animais. 4. Pequeno inchaço provocado pela mordidela de alguns insectos (...)»

o baba - « Moç. 1. Pai 2. Forma de tratamento reservada aos mais velhos. » (Casteleiro, 2001, p.450)

Babá

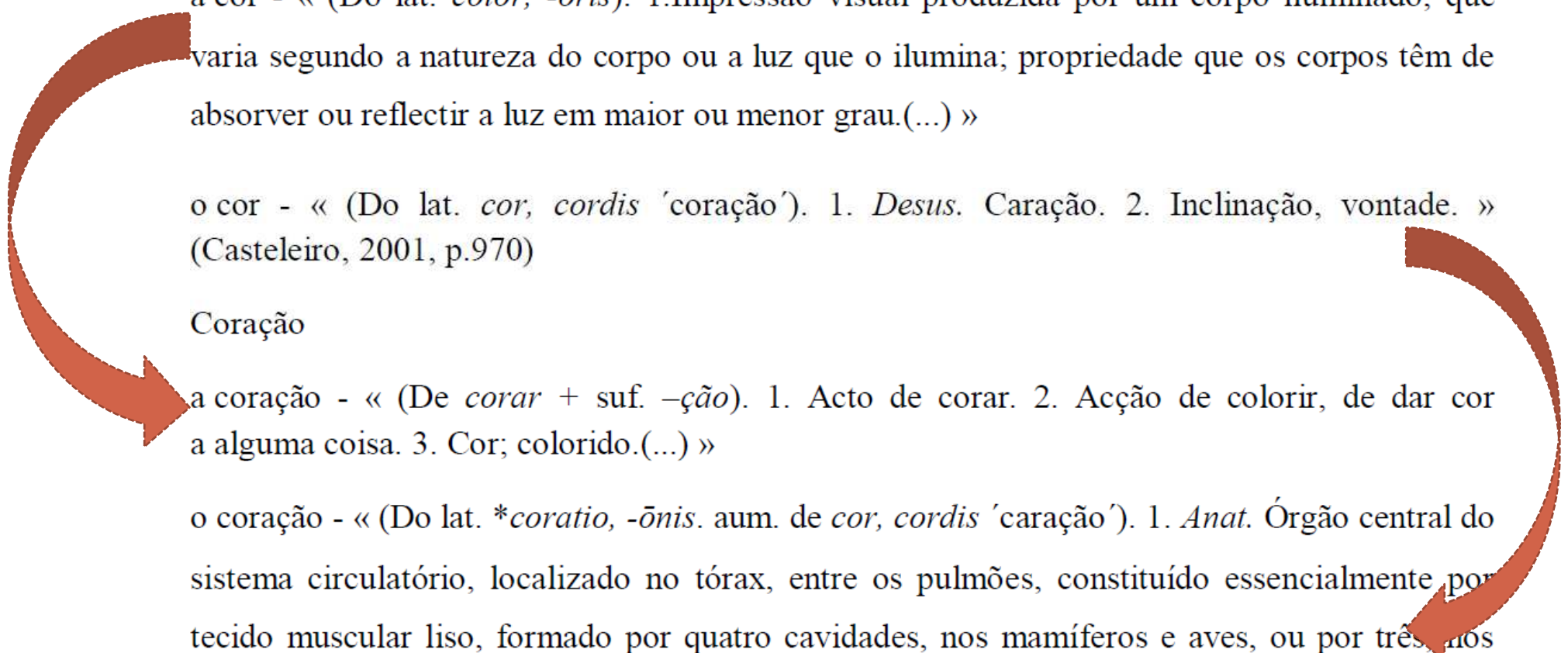
a babá - « (De origem expressiva). Mulher que cuida de crianças; ama de leite ou ama-seca.»

o babá - « (Do fr. *baba*, de origem polaca). *Cul.* Bolo pequeno, de massa leve, embebido em calda de açúcar, aromatizada geralmente com rum ou brande, e enfeitado com um montinho de chantili. » (Casteleiro, 2001, p.450)

Bartista

a cor - « (Do lat. *color, -ōris*). 1. Impressão visual produzida por um corpo iluminado, que varia segundo a natureza do corpo ou a luz que o ilumina; propriedade que os corpos têm de absorver ou reflectir a luz em maior ou menor grau.(...) »

o cor - « (Do lat. *cor, cordis* 'coração'). 1. *Desus.* Caração. 2. Inclinação, vontade. » (Casteleiro, 2001, p.970)

Coração

a coração - « (De *corar* + suf. *-ção*). 1. Acto de corar. 2. Acção de colorir, de dar cor a alguma coisa. 3. Cor; colorido.(...) »

o coração - « (Do lat. **coratio, -ōnis*. aum. de *cor, cordis* 'caração'). 1. *Anat.* Órgão central do sistema circulatório, localizado no tórax, entre os pulmões, constituído essencialmente por tecido muscular liso, formado por quatro cavidades, nos mamíferos e aves, ou por três, nos répteis e anfíbios, que recebe e bombeia o sangue por meio de movimentos ritmados de dilatação, diástole, e contracção, sístole. 2. Parte anterior do tórax humano, dentro da qual está esse órgão. 3. *Zool.* Órgão que movimenta o sangue ou outro líquido correspondente, através de contracções, nos invertebrados. 4. Órgão considerado como centro da afectividade, dos sentimentos e emoções; a parte emocional por oposição à parte racional (...) » (Casteleiro, 2001, p.971)

Grama

a grama - « (Do lat. *gramīna*, pl. de *gramen*,-*īnis*). Bot. 1. Nome vulgar de uma planta rasteira, rizomatosa, da família das gramíneas (*Cynodon dactylon*, Lin), semelhante à relva, frequente em Portugal, infestante e prejudicial às culturas. 2. Bras. Nome comum a várias plantas gramíneas cultivadas em áreas urbanas e jardins e de outras forrageiras.»

o grama -« (Do gr. γράμμα < vigésima-quarta parte de uma onça>). *Fís.* Unidade de medida de massa (símb. *g*). »(Casteleiro, 2001, p.1922)

Lente

a lente - « (Do lat. *lens, lentis* 'lentilha'). 1. Fís. Sistema óptico constituído por dois diopros simples, dos quais um, pelo menos, não é plano. 2. *Opt.* Corpo de vidro ou de outro material transparente, limitado por duas superfícies mais ou menos curvas, usado na refração da luz. 3. Qualquer dispositivo que modifica a direcção de um feixe de raios luminosos que o atravessa. »

o lente - « (Do lat. *legens, -entis* 'leitor'). Desus. Docente universitário. »(Casteleiro, 2001, p.2246)

Papa

a papa - « (Do lat. *pappa*). 1. Substância alimentar preparada para uma refeição infantil. 2. Qualquer substância mole e desfeita, obtida por cozedura. 3. Qualquer substância sólida reduzida a uma consistência pastosa. 4. La felpuda usada no fabrico de cobertores. »

o papa - « (Do lat. *papa* 'pai'). 1. *Rel.* Chefe supremo da Igreja Católica que re ne os estatutos de doutor, legislador, juiz, administrado detém uma jurisdição dogmática e disciplinar, soberana e universal, sobre todas as questões do foro eclesiástico. 2. Homem que usufrui de uma autoridade moral incontestada, em geral pelo seu rigor ético, teórico, doutrinário..., quer no campo político e ideológico, quer no da produção filosófica e literária. 3. Angol. Pai.»

(Casteleiro 2001 n 2738)

Rádio

a rádio - « (De *radio*<*fonia*>). 1. Estação emissora de sons através de ondas hertzianas. 2. Serviço de difusão de sons através de ondas electromagnéticas. »

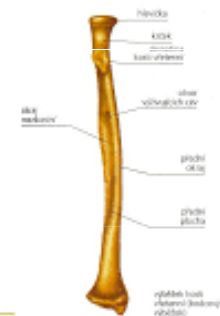
o rádio - « (Do lat. *radius* 'vara'). *Anat.* Osso mais pequeno que constitui o antebraço.»
(Casteleiro, 2001, p.3065)

Kostra horní končetiny

Kost vřetenní (radius)

- dlouhá kost
- ostrá vnitřní hrana
- bodcovitý výběžek

PŘÍPADY POLYSEMIE

- a) Objeto – pessoa que possui ou utiliza o objeto (*a corneta / o corneta*);
- b) ato – pessoa (*a ajuda / o ajuda*);
- c) a qualidade – o partador da qualidade (*a careca / o careca*);
- d) distinção no sentido metafórico (*a abóbora / o abóbora*);
- e) A relação meronímica (*a polícia / o polícia*);
- f) A relação sinonímica parcial (*a final / o final*);
- g) As palavras cognatas com semelhanças diversas (*a alicante / o alicante*)

Opozice -příklady

- U přechýlených slov se příslušností k rodovým třídám rozlišují například takové opozice, jako jsou:
- *a cesta „koš, nůše“ x o cesto „ošatka“;*
- *o cubo „krychle, kbelík“ x a cuba „nádrž, kád’, džber“;*
- *o jarro „džbán“ x a jarra „konvice, váza“;*
- *o rio „řeka“ x a ria „zátoka“;*
- *o saco „pytlík, igel. taška, sáček“ x a saca „pytel, velký žok“;*
- *a barca „bárka, lod’ka, člun“ x o barco „plavidlo, koráb“,*

A

a/o abóbora

a/o açorda

a/o ajuda

a/o alicante

a/o apanha

a/o atalaia

B

a/o barra

a/o bazófia

a/o beca

a/o biruta

a/o bisbória

a/o boleia

a/o bolsa

a/o bunda

C

a/o cabeça

a/o caça

a/o cachaça

a/o caixa

a/o calceta

a/o capital

a/o cara

a/o careca
a/o chaleira
a/o corcunda
a/o corneta
D
a/o defesa
a/o dengue
E
a/o editorial
F
a/o final
G
a/o guarda
a/o guia
H
a/o holanda
J
a/o jaqueta
a/o jazente
L
a/o liga
a/o língua
a/o local
a/o lona
a/o lontra
M
a/o mosca
O

a/o ordenança
P
a/o pajem
a/o pancada
a/o pérola
a/o pinga
a/o planeta
a/o polícia
a/o prima
a/o proa
a/o prosa
Q
a/o quibala
R
a/o rabeca
a/o recruta
S
a/o sem – vergonha
T
a/o tarde
a/o tira
a/o torna-viagem
a/o trompeta
a/o tropa
V
a/o vigia
a/o voga

Cachaça

a cachaça - « (Talvez do cast.*cachaza*). Aguardente que se extrai das borras do melaço e dos restos da cana-de-açúcar.»

o cachaça - « (Talvez do cast.*cachaza*). *Bras.* Pessoa que bebe muito.» (Casteleiro, 2001, p.615)

Caixa

a caixa - « (Do lat. *capsa*, pelo provenç. *caissa*). Recipiente de material rígido, geralmente em forma de cubo ou paralelepípedo, com ou sem tampa, e que serve para guardar ou transportar alguma coisa. »

o caixa - « (Do lat. *capsa*, pelo provenç. *caissa*). Pessoa que trabalha num estabelecimento comercial ou num banco e que tem a seu cargo os recebimentos e os pagamentos. (Casteleiro, 2001, p.626)

Trombeta

a trombeta - « (Do it. *trombetta*). 1. *Mús.* Instrumento musical de sopro, composto por um tubo metálico comprido e afunilado na extremidade.(...) »

o trombeta - « (Do it. *trombetta*). *Mús.* Pessoa que toca o instrumento musical de sopro. » (Casteleiro, 2001, p.3647)

Defesa

a defesa – « (Do lat. *defensa*). 1. Acção de proteger ou proteger-se; acto ou efeito de defender ou de defender-se. 2. O que serve para proteger, defender. (...). »

o defesa - « (Do lat. *defensa*). Desp. Jogador de futebol ou de outros desportos, que actua na parte recuada do meio campo da sua equipa. » (Casteleiro, 2001, p.1083)

Guarda

a guarda – « (Deriv. regres. de *guardar*). 1 Acção de manter alguma coisa sob vigilância ou ao cuidado de alguém.»

o guarda - « (Deriv. regres. de *guardar*). Pessoa cuja profissão é manter a ordem e a segurança na via pública. » (Casteleiro, 2001, p.1945)

Sem – vergonha

a sem – vergonha - « 1. Falta de pejo, de pudor ou de vergonha. »

o sem – vergonha - « Pessoa que revela impudência, desonestidade ou desvergonha. »

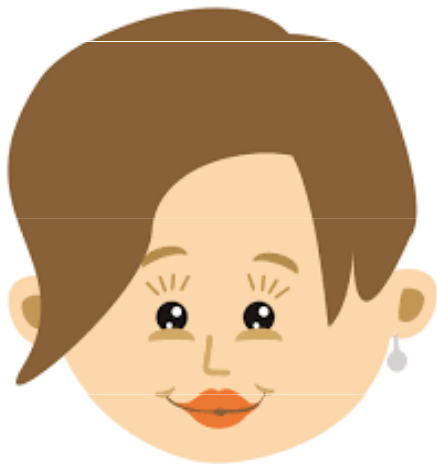
(Casteleiro, 2001, p.3378)

Cabeça

a cabeça - « (Do lat.vulgar *capitia*, por *caput,-ītis* 'cabeça'). Parte de cima; parte superior de alguma coisa.»

o cabeça - « (Do lat.vulgar *capitia*, por *caput,-ītis* 'cabeça'). Pessoa que dirige ou está à frente de um grupo.» (Casteleiro, 2001, p.605)

Cara

a cara - « (Do lat. *cara*). Parte anterior da cabeça humana.»

o cara- « (Do lat. *cara*). Pessoa que não se conhece.» (Casteleiro, 2001, p.686)

Bunda

a bunda - « (Do quimb. *mbunda* 'nádegas'). Pop. Nádegas (...). Nascer com a bunda virada para a Lua, Bras. Pop., ter muita sorte; ser afortunado . »

o bunda - « (Do quimb. *Mbunda* 'nádegas'). Bras. *Gross*. 1. Pessoa reles, ordinária. 2. Pessoa insignificante, sem importância . » (Casteleiro, 2001, p.595)

reles

Sem valor; de qualidade ruim;
merecedor de desprezo;
grosseiro, ordinário ou
insignificante.

Mosca

a mosca - « (Do lat. *musca*) 1. Zool. Nome vulgar extensivo a várias espécies de insectos dípteros, especialmente aos da família dos muscídeos que têm por tipo a mosca doméstica...6.

Pessoa importuna, maçadora.»

o mosca - « (Do lat. *musca*). Pessoa encarregue por outrem de, secretamente, recolher informações, de fazer espionagem.» (Casteleiro, 2001, p.2533)

Final

a final – « (Do lat. *finālis*). Desp.Última prova de uma competição desportiva ou de um concurso em que, depois das eliminatórias, se apura o vencedor.»

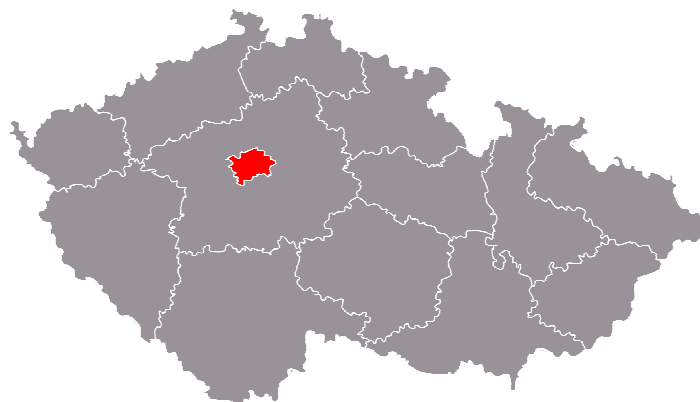
o final - « (Do lat. *finālis*).O que termina ou conclui qualquer coisa; parte terminal. »
(Casteleiro, 2001, p.1753)

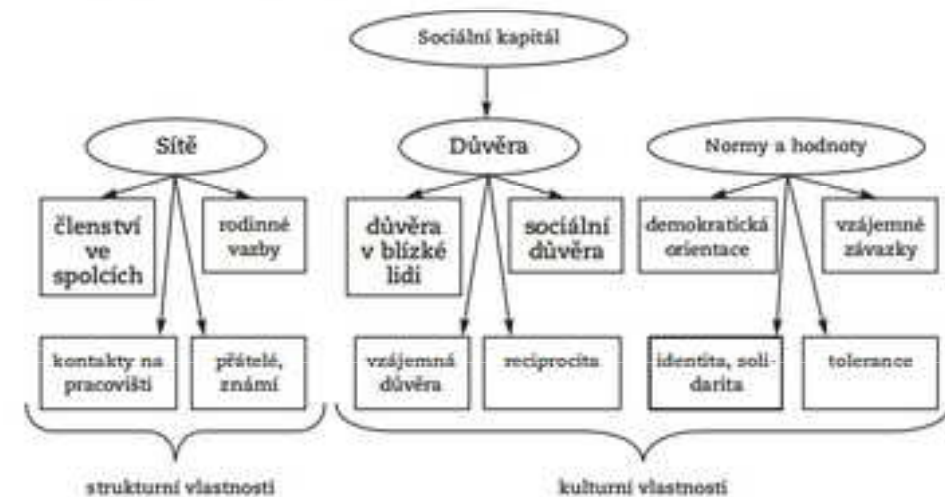
a capital - « (Do lat. *capitālis*). 1. Cidade onde está situada a sede administrativa de um país, província, região... 2. Cidade que constitui o centro de uma actividade. 3. Letra maiúscula; letra maiúscula que inicia um capítulo. » hlavné mesto.

o capital - « (Do lat. *capitālis*). 1. *Econ.* Quantia em dinheiro ou quaisquer outros valores ou bens que constitui o fundo ou património de uma empresa. 2. *Econ.* Conjunto dos bens que se possuem e que se destinam a produzir um rendimento ou novos bens; conjunto de bens, especialmente em dinheiro, por oposição aos juros que eles podem render. 3. *Econ.* Conjunto dos meios de produção e das pessoas que os detêm. 4. Dinheiro; fortuna.(...) » kapitál.

(Casteleiro, 2001, p.680)

Obrázek 4. Model měření sociálního kapitálu

Zdroj: (van Deth 2001: 83).

Pinga

a pinga - « (Deriv. regres. de *pingar*). Cf. *pingol*. 1. Gota que cai. 2. *Fam.* Pequena quantidade de líquido. 3. *Pop.* Vinho ou uma pequena porção do mesmo. 4. Bêbedo, ébrio, embriagado. »

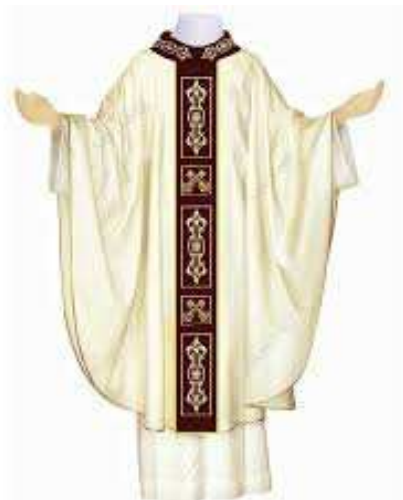
o pinga - « (Deriv. regres. de *pingar*). 1. *Pop.* Pessoa que anda sempre sem dinheiro. 3. Pessoa averenta. » (Casteleiro, 2001, p.2859)

Planeta

a planeta - « (Do lat. *planēta* < gr. *πλανήτης* 'errante'). Veste litúrgica usada pelos sacerdotes na celebração da missia; casula sacerdotal.

o planeta - « (Do b. lat. *planēta*). 1. *Astr.* Astro sem luz própria que gira em torno do Sol ou de outro planeta, descrevendo uma órbita de pequena excentricidade. 2. *Astrol.* Esse astro definido pelas influências exercidas sobre os factos humanos, sobre o destino do Homem. 3. A Terra. » (Casteleiro, 2001, p.2876)

Problematika nestálého či měnícího se rodu

- *A árvore „strom“* se na severu Portugalska (Barcelos, São Veríssimo de Tamel – v oblasti Bragy) vyskytuje v mužském rodě: *o árvore.
- Substantivum *o suor „pot“* se používá v některých oblastech v ženském rodě, tedy jako *a suor (v lokalitách Castelo Branco, Coimbra, Leiria).
- Také *a cor „barva“* a *a dor „bolest“* se v některých oblastech používá v rodě mužském, tedy jako *o dor, *o cor. Je třeba zdůraznit, že tyto dialektologické varianty nejsou spisovné. Rod některých substantiv se mění také v průběhu vývoje portugalského jazyka
-

Diatopické rozdíly v rodu

- Někdy jsou změny dány také rozdíly mezi evropskou a brazilskou variantou portugalštiny.
- Například *o/a componente* „složka, součást, komponent“ je v portugalštině evropské používán nejčastěji v ženském rodě a v mužském rodě je pak jeho použití omezeno na sémantickou oblast industriální. V brazilské portugalštině se naopak vyskytuje pouze v mužském rodě.
- Například podstatné jméno *a/a duche* (z francouzského *douche*) je mužského rodu v evropské portugalštině, ale ženského rodu v portugalštině brazilské.
- *o/a toilette* je velmi často používáno v Brazílii v mužském rodě ve významu WC, zatímco v portugalštině evropské se toto slovo používá po většinou v rodě ženském a je používáno ve významu úpravy zevnějšku a oblékání si dámské večerní róby, nebo také ve významu toaletního stolku.

Rod anglicismů

- Co se týče anglicismů, zde stojí za zmínku substantiva *media* a *gang*, která byla v brazilské portugalštině upravena na o/a *mídia* a *gangue* (s cílem zachování stejné výslovnosti). Těm byl přiřazen rod ženský v portugalštině brazilské, zatímco v portugalštině evropské jsou rodu mužského (*os media*). Podstatné jméno *omelete* nebo *omeleta* je v portugalštině evropské používáno v ženském rodě, přestože slovník *Dicionário Aurélio* u něj uvádí rod mužský.

Gramatický rod neologismů

- Viz dotazník:
- <https://my.surveio.com/M3D7N3Q7K5J8A4R6A9P9/results>

Terminologie

• podstatná jména	substantivos
• jména obecná	nomes comuns
• jména vlastní	nomes próprios
• jména konkrétní	nomes concretos
• jména abstraktní	nomes abstratos
• rod	género
• rod ženský	género feminino
• rod mužský	género masculino
• přechylování	moção, formação do feminino
• singularia tantum	singularia tantum
• pluralia tantum	pluralia tantum
• hromadná substantiva	colectivos
• počítatelné jména	nomes descontínuos
• nepočítatelná jména	nomes contínuos
• pád	caso
• nominativ	nominativo
• genitiv	genitivo
• dativ	dativo
• akuzativ	acusativo
• objektiv, cirkumstantiv	oblíquo
• vokativ	vocativo

Exercícios

- **Doplňte člen v mužském či ženském rodě u následujících substantiv:**
- .....tribo, ...sé, ...velhice, ...chá, ...herói,
.....lã, ...árvore, ...lume, ...vale, ...diploma,
.....programa, ...chaminé, ...fome, ...cor,
.....foto, ...sofá, ...sangue, ...dieta,
.....jardim, ...carro, ...comboio, ...viagem,
.....chave, ...fantasma, ...feijão, ...vulcão,
.....operação, ...cidadã, ...profeta, ...boi,
.....irmã, ...cirurgiã, ...atriz, ...avó,
.....ordem

Exercícios -chave

- **a** tribo, **a** sé, **a** velhice, **o** chá, **o** herói, **a** lã, **a** árvore, **o** lume, **o** vale, **o** diploma, **o** programa, **a** chaminé, **a** fome, **a** cor, **a** foto, **o** sofá, **o** sangue, **a** dieta, **o** jardim, **o** carro, **o** comboio, **a** viagem, **a** chave, **o** fantasma, **o** feijão, **o** vulcão, **a** operação, **a** cidadã, **o** profeta, **o** boi, **a** irmã, **a** cirurgiaã, **a** actriz, **a** avó, **a** ordem

Exercícios

- **Vytvořte ženský rod od následujících substantiv:**

O doutor		O frade	
O actor		O poeta	
O vendedor		O ladrão	
O judeu		O rei	
O europeu		O herói	
O leão		O rapaz	
O alemão		O avô	
O cidadão		O tigre	
O cliente		O cão	
O príncipe		O galo	

Exercícios -chave

O doutor	A doutora	O frade	A freira
O a(c)tor	A a(c)triz	O poeta	A poetisa
O vendedor	A vendedora	O ladrão	A ladra, a ladrona
O judeu	A judia	O rei	A rainha
O europeu	A europeia	O herói	A heroína
O leão	A leoa	O rapaz	A rapariga
O alemão	A alemã	O avô	A avó
O cidadão	A cidadã	O tigre	O tigre fêmea (a tigresa)
O cliente	A cliente	O cão	A cadela
O príncipe	A princesa	O galo	A galinha

Exercícios

- **Určete, která slova jsou diminutivní a která augmentativní.**
-
- **rapaz**→rapazote, **faca**→facalhão, **papel**→papelinho, **solteira**→solteirona, **burro**→burrico, **folha**→ folhete, **drama**→dramalhão, **chapéu**→chapelão, **chuva**→chuveisco, **rio**→riacho, **globo**→glóbulo, **janela**→janelinha, **rua**→ruela, **porta**→portão, **grão**→grânulo, **sala**→ salão, **voz**→vozeirão, **diabo**→diabrete, **gato**→gatarrão, **café**→cafezito.

Exercícios - chave

- **rapaz**→rapazote(**D**), **faca**→facalhão(**A**),
papel→papelinho(**D**), **solteira**→solteirona(**A**),
burro→burrinho(**D**), **folha**→folhete(**D**),
drama→dramalhão(**A**), **chapéu**→chapelão(**A**),
chuva→chuveiro(**D**), **rio**→riacho(**D**),
globo→glóbulo(**D**), **janela**→janelinha(**D**),
rua→ruela(**D**), **porta**→portão(**A**),
grão→grânulo(**D**), **sala**→salão(**A**),
voz→vozeirão(**A**), **diabo**→diabrete(**D**),
gato→gatarrão(**A**), **café**→cafezito(**D**). s